

"Ik vil dat elk kind in dit land binnen het jaar fertrappeld, oitgroeid en fermorzeld is. Is dat doidelijk?"

De Grote opperheks heeft een duivels plan bedacht om alle kinderen in Engeland te doen verdwijnen. Eerst moeten haar handlanger - heksen alle snoepwinkels in het land overnemen. Dat kunnen ze omdat ze weten hoe ze boze toverspreuken kunnen gebruiken. Daarna moeten ze alle snoepjes en chocolaatjes vergiftigen, zodat al wie er van eet, verandert in muizen! En daarna ... komen de muizenvallen.

Een kleine jongen, Lucas, heeft de plannen van de opperheks afgeluisterd in het hotel waar de heksenbende is bijeengekomen. Gelukkig weet zijn oma één en ander van heksen af. Maar jammer genoeg wordt hijzelf in een muis veranderd voor hij haar hulp kan inroepen.

Zullen de heksen triomferen? Zijn alle kinderen in Engeland gedoemd om in muizen te veranderen. En waarom mist oma één vinger? De antwoorden krijg je in dit duivels grappige en spannende verhaal.

Naam:

Groep :

Inhoudstafel

Inleiding: waar je een heks aan kunt herkennen

Hoofdstuk 1 : Bijgeloof

- 1.1. Uitingen van bijgeloof: kringgesprek
- 1.2. Teksten van bijgeloof: leesteksten
- 1.3. Krantenartikel: leestekst en verwerking van een volksverhaal
- 1.4. Trollen, elfen en andere onzichtbaren: schrijfo opdracht en spreekoefening

Hoofdstuk 2 : Heksen en hekserij

- 2.1. Hoe herken je een heks en hoe kan je ze weren?
- 2.2. Heksen
 - Oorsprong van het geloof in heksen en hekserij
 - De Malleus Maleficarum
 - Multiple Choice-vragen
 - Heksenproeven
 - Wie werd als heks bestempeld?
 - Konden heksen vliegen?
 - De heksensabbat
 - Verwerking leesteksten
 - Woordraadsel
- 2.3. Kaskrakers
 - Mathilda van Roald Dahl
 - The Witches van Nicholas Roeg naar een verhaal van Roald Dahl
 - The Crucible van Eric Koch
 - Vragen
 - Samenvatting schrijven en argumenteren
 - Anders zijn of denken en de vooroordelen
- 2.4. Uitdrukkingen
- 2.5. Griezelskookboek

Hoofdstuk 3 : Het staat in de sterren geschreven

- 3.1. Astronomie
 - Leestekst en verwerking
 - Even wat rekenwerk
- 3.2. Astrologie
 - Begrijpend lezen
 - Horoscoop
 - Sterrenbeelden
- 3.3. De zon als middelpunt van het heelal
 - Seizoenen
 - Lengte- en breedtegraden
 - feiten

Hoofdstuk 4 : Vreemde gebouwen en mysterieuze gebeurtenissen

- 4.1. Het geheim van Stonehenge
 - Verwerking en begrijpend lezen
 - Atlaswerk
- 4.2. Spoorloos in Bermuda

Hoofdstuk 5 : Rekenen met tijd

INLEIDING

Is dit verhaal verzonnen, of zou dit waar gebeurd kunnen zijn? Leg uit waarom je dat denkt?

.....

.....

.....

.....

.....

Natuurlijk zien we dat het een zelfverzonnen verhaal is. Maar niet iedereen ziet dat. Kleine kinderen zullen het wel geloven als een volwassene het verteld. Zo'n vijfhonderd jaar geleden bestonden er ook zulke verhalen. Het ene al wat erger dan het andere. En toen geloofden veel mensen dat het waar was wat men vertelde.

Zonder dat mensen echt bewijzen hadden, geloofden ze in toverkunst. Men geloofde dat heksen bestonden en dat ze konden toveren. Mensen die hiertegen durfden te protesteren werden niet geloofd en zelf beschuldigd van hekserij.

Het onderwerp dat we in de komende weken zullen gaan behandelen heet "Heksenbrouwsels". Bijna iedereen weet wel iets over heksen. Ze komen voor in sprookjes en in griezelverhalen. Heksen zijn daarin meestal oude vrouwen die kunnen toveren. Heksen zijn gemeen en eng. Daarom schelden we nu ook nog mensen, meestal meisjes en vrouwen, uit voor 'heks'.

Het volgende stukje tekst is een hoofdstuk uit ' De Heksen' van Roald Dahl. Lees de tekst en probeer een antwoord te geven op de vragen die nadien gesteld worden.

Waar je een heks aan kunt herkennen

De volgende avond nam mijn grootmoeder mij na mijn bad mee naar de woonkamer, voor nog een verhaaltje.

'Vanavond,' zei de oude vrouw, 'zal ik je vertellen waaraan je een heks kunt herkennen als je er een tegenkomt.'

'Kun je het altijd zeker weten?' vroeg ik.

'Nee,' zei ze, 'dat kun je niet. En dat is nou juist het probleem! Maar je kunt het wel vaak raden.'

Ze liet de as van haar sigaar op haar schoot vallen en ik hoopte maar dat ze niet in brand zou vliegen

voor ze me had verteld waar je een heks aan kunt herkennen.

'In de eerste plaats,' zei ze, 'draagt een echte heks altijd handschoenen wanneer je haar tegenkomt.'

'Toch zeker niet altijd,' zei ik. 'Toch niet zomers wanneer het heet is?'

'Zelfs in de zomer,' zei mijn grootmoeder. 'Ze moet wel. Wil je weten waarom?'

'Waarom dan?' vroeg ik.

'Omdat ze geen nagels aan haar vingers heeft. In plaats van nagels heeft ze dunne gekromde klauwen, net als een kat en ze draagt handschoenen om die te verbergen. Maar ja, heel wat keurige dames dragen handschoenen, zeker 's winters, dus zoveel heb je daar niet aan.'

'Mamma droeg ook altijd handschoenen,' zei ik.

'Niet binnen,' ze mijn grootmoeder. 'Heksen hebben zelfs binnenshuis handschoenen aan. Ze doen ze alleen uit wanneer ze naar bed gaan.'

'Hoe weet jij dat allemaal,' grootmoeder?'

'Val me niet in de rede,' zei ze. 'Neem het alleen maar goed in je op. Het tweede dat je moet onthouden, is dat een echte heks altijd kaal is.'

'Kaal?' vroeg ik.

'Zo kaal als een hardgekookt ei,' zei mijn grootmoeder.

Dat schokte me diep. Er zat iets onfatsoenlijks in het idee van een kale vrouw. 'Waarom zijn ze kaal grootmoeder?'

'Vraag me niet waarom,' snauwde ze. 'Maar je kunt van mij aannemen, dat er geen enkel haartje groeit op een heksenschedel.'

'Wat afschuwelijk!'

'Walgelijk,' zei mijn grootmoeder.

'Als ze kaal zijn kun je ze gemakkelijk herkennen,' zei ik.

'Helemaal niet,' zei mijn grootmoeder. 'Een echte heks draagt altijd een pruik om te verbergen dat ze kaal is. Ze draagt een eerste klas pruik. En het is bijna onmogelijk een eerste klas pruik van echt haar te onderscheiden, tenzij je er aan trekt om te zien of hij los zit.'

'Dat zal ik dan moeten doen,' zei ik.

'Doe niet zo mal,' zei mijn grootmoeder. 'Je kunt toch niet iedere dame die je tegenkomt aan haar haar gaan trekken. Probeer maar eens, dan zie je wel wat er gebeurt.'

'Dus daar heb je ook niet veel aan,' zei ik.

'Aan die dingen op zich heb je niet zoveel,' zei mijn grootmoeder. 'Maar wanneer je ze bij elkaar optelt, dan komt er wel iets uit. Bedenk wel,' vervolgde ze, 'die pruiken vormen een groot probleem voor heksen.'

'Wat voor probleem, grootmoeder?'

'Je hoofdhuid gaat er ontzettend van jeuken,' zei ze. 'Zie je, wanneer een toneelspeelster een pruik draagt, of wanneer jij of ik een pruik zouden dragen, dan zetten we hem op over ons eigen haar heen, maar een heks draagt hem zomaar op haar blote hoofd. En de onderkant van een pruik is altijd heel ruw en kriebelig. De huid gaat er vreselijk van jeuken. Ze krijgt er gemene wondjes van op haar hoofd. Pruik-uitslag noemen heksen dat. En dat kan jeuken!'

'Waar kan ik een heks nog meer aan herkennen?' vroeg ik.

'Kijk naar haar neusgaten,' zei mijn grootmoeder. 'Heksen hebben iets grotere neusgaten dan gewone mensen. De rand van elk neusgat is roze en gewelfd, zoals de rand van sommige schelpen.'

'Waarom hebben ze zulke grote neusgaten?' vroeg ik.

'Om beter te kunnen ruiken,' zei mijn grootmoeder. 'Een echte heks kan verbazend goed ruiken. Zelfs in een stikdonkere nacht kan ze een kind aan de overkant van de straat ruiken.'

Vragen:

1. Dit is een gesprekje tussen een grootmoeder en haar kleinzoon. Ken je nog andere sprookjes waarin heksen voorkomen?

.....
.....

2. Of ken je misschien films of televisieseries waar heksen in voorkomen?

.....
.....

3. Vind je dit een gewoon verhaal voor het slapengaan dat grootmoeder aan haar kleinkind vertelt? Leg je antwoord uit.

.....
.....
.....
.....

4. De grootmoeder geeft drie uiterlijke kenmerken van een echte heks. Welke drie zijn dat?

.....
.....
.....
.....

5. Denk je dat er wat aan hebt als je deze kenmerken weet? Kan je nu aan iemand zien of ze een heks is? Leg je antwoord uit.

.....
.....
.....
.....

6. Welke mensen dragen nog pruiken?

.....
.....

7. In de tekst hebben we drie kenmerken gezien van heksen. Weet jij er nog meer?

.....
.....

8. Zijn er nog kenmerken die je bent vergeten? Kijk in onderstaande tekst en vul je lijst van vraag 7 aan.

Een heks is bijna altijd een lelijke, oude vrouw. Ze heeft lang zwart of grijs haar. Ongekamd haar natuurlijk. Ze is heel mager en ze loopt heel krom. Haar kind is puntig en er zit een wrat op haar neus. Met haar rode ogen kan ze niet goed zien. Een heks draagt zwarte versleten kleren en ze heeft een punthoed op. Er is altijd een zwarte kat bij de heks in de buurt. Die kat heeft lichtgevende ogen. Anders is het geen heksenkat. Ook uilen, padden en vleermuizen zijn graag bij haar. Dat vonden de mensen vroeger enge dieren. Onder haar mantel draagt de heks een riem. Daar hangt een mes aan. Het mes snijdt aan twee kanten. Aan de riem hangen ook zakjes met kruiden, botten en flesjes met toverdrank.

Een heks reist nooit op een paard of in een koets. Zij vliegt door de lucht op een bezemsteel. En als ze thuis is, maakt ze toverdranken in een grote ketel. Die hangt boven het vuur. In het huis staan de planken en de kasten vol geheimzinnige dingen. Je ziet er tussen de spinnenwebben grote stapels toverboeken. En er staan wel honderd potjes en flesjes met gebrande drakenstaart, giftige paddenstoelen, doodskopkruid en berenklaauw. Wat een griezel is die heks.

9. Zijn heksen mensen die heel lang geleden hebben geleefd? Of bestaan er vandaag ook nog heksen? Wat denk je?

.....
.....

HOOFDSTUK 1 : BIJGELOOF

1.1. Uitingen van bijgeloof

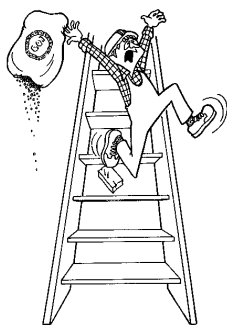
- Welke vormen van bijgeloof herken je op de tekening?
- Welke dingen brengen geluk, welke ongeluk?
- Ken je mensen die bijgelovig zijn? Wat doen ze? Of zijn er juist dingen die ze niet doen?

1.2. Teksten van bijgeloof

Spiegeltje aan de wand, ga niet stuk!

Spiegels en spiegelbeelden hebben de mensen altijd al gefascineerd. De eerste mens die zichzelf in het water weerspiegeld zag, moet naar hebben opgekeken en hard zijn weggelopen. Tovenarij van de bovenste plank en van het zuiverste water. Maar als dat beeld troebel werd of verrimpelde, dan ging er zeker iets onaardigs met je gebeuren. Dat bijgeloof is gebleven, ook toen er echte spiegels werden gemaakt, eerst van metaal, later van glas. Een kapotte spiegel stort dus zeker het ongeluk over je uit!

Zout morsen

Tijdens het laatste avondmaal zou Judas Iscariot een zoutpot hebben omgegooid. Voor hem een zelfovertuigend teken dat hij op dat moment vastbesloten was om verraad te plegen. Het bijgeloof rond het morsen van zout bestond toen dus al; vandaar dat Judas zo deed. Zout over je schouder gooien, is het bezweren van alle gevaar (van links komen de duivels!) Het zou kunnen dat dit te maken heeft met het strooien van zout in de ogen van je vijanden - je zou voor minder gaan lopen. Als kind werd vaak verteld dat als je zout op de staart van een vogel kon leggen. Nogal logisch natuurlijk, maar dat snapte je toen nog niet. Zout is voor de mens kennelijk toch een artikel met meer mogelijkheden dan alleen maar het gebruik in de keuken.

Zwarte kat

Katten hebben vanaf hun huisdier-woorden iets geheimzinnigs over zich gehad, maar misschien was dat juist de reden dat ze van de Egyptenaren huisdier mochten worden. Een pikzwarte kat is namelijk tamelijk onzichtbaar als het donker is, behalve haar ogen en dan is de stap naar heksenmacht en tovenarij gauw gezet. Het gekke is echter dat bij daglicht een zwarte kat juist een geluksbrengertje is.

De vingers kruisen

Hier zit de idee achter van het kruis dat geluk moet brengen. Een kwestie van geloof dus dat is overgegaan in bijgeloof. Dat is met veel religieuze gebruiken het geval geweest, waarbij men de origine wat uit het oog verloren heeft. Immoreel duur betaalde voetballers slaan met het grootste gemak een kruis, als de bal in het van geweld gonzende stadion begint te rollen...Zo zie je maar.

1.3. Krantenartikel

De paters zonder gezicht zwerven rond in Grobbendonk

GROBBENDONK/PULLE – De Traweitelberg in de bossen van Grobbendonk, rechts als je van Vorselaar afkomt, wordt in de volksmond de ‘Tittewit’ genoemd. Daar dwaalt de weerwolf rond en spookt het op gezette tijden. Verder naar Pulle, waar nu de Britse basis ligt, was er vroeger een klooster van de Augustijnermonniken. Op kerstavond verschijnt er in de bossen een sombere stoet, die naar het vroegere heiligdom optrekt en op het Strateneind in Vorselaar wordt nog het verhaal verteld van de vurige kruisjes die uit een boomstronk tevoorschijn sprongen.

In Pulle is er pastoor Hermans die twintig jaar geleden de nodige bijstand verleende voor een licentiaatsverhandeling die in 1964 door Hervé Daras (toen student in Leuven) werd gemaakt die handelde over de spookgeschiedenissen,

heksenverhalen en verschijningen die in dit dorp veelvuldig moeten voorgekomen zijn.

Spaanders

Lowie Verstappen vertelt het verhaal van de vurige spaanders. Het gebeurde enkele eeuwen geleden aan de veertien kapellekes in Zander Van Veussel hout had gekocht. Daar was ook een zware stronk die niet bij de partij hout behoorde maar die hij toch wilde meenemen. Hij ging er met de bijl op los. Zodanig dat de spaanders in het rond vlogen, maar het was niets anders dan vuur dat uit de stam kwam. De spaanders werden tot gloeiende kruisjes en hoe meer Zander kapte, hoe meer er uit vlogen. Tenslotte kliefde hij in de tronk. Hij bleek hol te zijn en in de humusaarde binnenin, blonk een witte hostie die daar door heiligschenners was neergegoid. De pastoor kwam en acht de hostie

naar de kerk, waar ze lange tijd werd vereerd.

In Grobbendonk was er vroeger een hoeve die toebehoorde aan de abdij van den Troon, zoals het klooster van de Augustijnen werd genoemd. Lowie Van Den Broeck, de Geus uit Vossel, die heel zijn leven maalter is geweest, vertelde dat het in de hoeve spookte. Daar hoor je op de zolders het rammelen van ketens en klonken er gillen van spoken. Ook de plaats van de vroegere (maar verdwenen) abdij is betoverd. Rond Kerstmis keren de gestorven paters terug en begeven zich vanuit de bossen in stoet, voorzien van brandende kaarsen en flambeeuwen naar de vroegere abdij. Ondertussen luidt de verdwenen klok van de abdij. “De paters die in de stoet opstappen hebben geen gezicht”, zegt Lowie. Naar Pulle toe ligt middenin de bossen een zandheuvel, een soort van binnenduin.

Het is de traweilberg die het volk doorgaans de "Tittlewit" noemt. Het volk gelooft vast dat het hier spookt. De weerwolf komt er, doet de ronde van de berg en verdwijnt weer. Wie hem tegenkomt op zijn wilde tocht, wordt verscheurd. Bij maanlichte nachten komen er op de berg drie heksen aanzweven voor het uitvoeren van een rondedans. Die wordt bijgewoond door dwaallichten. "Dit zijn de geesten van mensen die door de weerwolf zijn verscheurd", zo zegt de Geus.

Gedaanten

Pastoor Hermans van Pulle weet uit zijn lange ervaringen heel wat te vertellen. Vroeger onderpastoor in Nijlen, twintig, dertig jaar geleden, waren er nog heel wat mensen die in toverij, spoken en hekserij geloofden. "Ik heb het nog meegemaakt dat er mensen kwamen die vroegen om een overlezing te komen doen. De stal, het huis, de dieren en soms ook de

mensen. Ze kwamen bij brand ook vragen om de wind te doen keren. Ik stuurde ze weg, want het was puur bijgeloof. En hoe sympathiek ook, we konden er niet aan toegeven. Maar zij waren vast overtuigd van de bovennatuurlijke krachten die van sommige dingen, mensen of dieren uitgingen." Nadien in Pulle begon pastoor Hermans zich te interesseren voor de geschiedenis van de parochie, meer bepaald voor de kerk die gerestaureerd moest worden. Zo kwam hij in contact met heel veel oudere mensen die over de tijd van vroeger vertelden en die zodoende over hekserij begonnen. Vandaag zijn ze allemaal verdwenen maar de verhalen worden geboekstaafd in een lijvige studie en aldus voor het nageslacht bewaard. Merkwaardig is alleszins dat in en rond Pulle, naast stal- en dwaallichten, heel wat gloeiende, vurige of lichtende gedaanten werden gezien, hetzij in de bossen, hetzij in de lucht. Zo was er een

schaapherder die een diefstal had gepleegd en die aan de Halebeek in een gloeiende bol veranderde. Die bol werd in de streek van Pulle, Grobbendonk en Pulderbos herhaaldelijk gezien en door verscheidene mensen.

Spookhaas

Anderen vertelden verhalen over een gevleugeld vrouwenbeeld dat door de lucht kliefde of van een gloeiende koets die boven de bossen van Pulderbos zweefde. Er waren ook lichten die in de stallen verschenen of die bijvoorbeeld tussen twee stappende paarden kwamen hangen. De mensen geloofden dat het zielen waren van dode kinderen.

Er is ook het verhaal van een zwarte vogel die in een koestal rondvloog. Hij zette zich op de rug van een stier en liet drie druppels bloed uit zijn bek vallen. 's Anderendaags was de stier dood.

Een stroper zag op een nacht een licht boven een veld zweven, een dwaallicht waarschijnlijk. Hij wenkte

daarover, een gebaar dat ten stelligste wordt afgeraden, en het verdween. Toen merkte hij plots en haas. Hij schoot en meende dat het beest getroffen was. De haas was echter spoorloos verdwenen. Later vond hij hem, honderd meter verder, maar toen hij het trachtte vast te pakken was het net of hij greep een stekelvarken. Van de schrik liet de stroper de haas

vallen en rende weg. Later zou hij steeds hagel gebruiken die door de pastoor was gewijd.

Het moet dus zijn dat de vroegere pastoors van Pulle niet allemaal waren zoals de huidige, die aan het bijgeloof geen ander belang hecht dan het folkloristische.

Vroeger moet dat wel anders gelegen hebben. De studie van Daras staat immers vol van voorvallen

waarbij de Pulse herders betrokken waren, zoals het verdrijven van hekserij, het ontmaskeren ervan of het beveiligen van de parochianen tegen boze geesten.

En ooit is er eens een pater komen prediken in de kerk van Pulle, die op een teken alle rokken deed afvallen van vrouwen die als heks bekend stonden.

Staf De Lie

- 1) Vertel eens met je eigen woorden welke vreemde dingen er nu precies gebeuren op de volgende plaatsen:

de 15 kapellekes in Vorselaar

.....
.....

de hoeve in Grobbendonk

.....
.....

de Traweitelberg in Pulle

.....
.....

de bossen van Pulderbos

.....

.....

2) Wat zijn weerwolven?

.....

.....

3) Wat zijn dwaallichten?

.....

.....

4) Merkwaardig is toch wel dat heel wat mensen hetzelfde gezien hebben. Hoe verklaar je dit?

.....

.....

1.4. Trollen, elfen en andere onzichtbaren

Volgens het volksgeloof wonen er in het bos allerlei vreemdsoortige wezentjes zoals ... de kabouter, de elf, de kobold, de trol, de dwerg, de uldra en de gzôh en nog andere soorten wezens die we misschien zijn tegengekomen in 'The Lord of the rings'.

Kan jij de juiste verklaring geven voor elk wezen?

- 1 Elf A Vlijtig mannetje van 15cm hoog en 300gram zwaar dat ongezien mens en dier helpt; bestaat in vele soorten; wordt gemiddeld 400jaar
- 2 Trol B Speelse natuurgeest, mannelijk, vrouwelijk en geslachtsloos; tien tot dertig centimeter hoog, soms met vleugels, zeer intelligent
- 3 Uldra C Pikzwart mannetje met kleine puntmuts, kwaadaardig, draagt altijd een schop bij zich om goud of zilver op te graven
- 4 Kabouter D Woont in Scandinavië en Noord-Rusland; dom en lelijk wezen tot 1,30 cm groot, geelbruine huidskleur met lange zwarte haren en staart, geen muts en geen bloemen in het haar. Je ruikt hem aankomen, speelt uren lang met gestolen geld.
- 5 Kobold E Alleen mannelijk, tot 1,20 m hoog, mijnwerker in goud - en zilvermijnen, zeer goede goud - en zilversmit, goedaardig karakter; in elk geval zonder baard.
- 6 Dwerg F Kleurloos wezen dat dagblind is; woont in Lapland in familie en stamverband, heeft lange spitse tanden en haren in het gezicht.
- 7 Gzôh G Eet slechte dames, brengt zijn ogen uit zijn kassen om beter te kunnen zien, dwaalt bedroefd rond in avondschemeringen en zingt dan weemoedig.

1	2	3	4	5	6	7

OPDRACHTEN

Kies een van de wezens uit de lijst en tracht aan de hand van de beschrijving er een tekening van te maken.

Maak jouw figuurtje levend. Dit wil zeggen: geef hem/haar een naam, een leeftijd, een woonplaats

.....

.....

.....

.....

Je bent professor Gobro en je bent net terug van een reis naar Gorgonië. Op je reis heb je een bijzonder wezentje ontmoet en daarover kom je vertellen in de gloednieuwe talkshow 'Raar maar waar'.

Maak op een takenblad een verslag van je reis en je ervaringen.

HOOFDSTUK 2: HEKSEN EN HEKSERIJ

2.1. Hoe herken je een heks en hoe kan je ze weren?

Met heksen is het altijd oppassen geblazen, want ze kunnen je woning langs het sleutelgat binnendringen. Heksen deinzen voor niets terug: een veld vol wormen of rupsen gooien, de oogst verknoeien, je betoveren van op afstand, ...

Hoe herken je een heks?

Simpel. Loop achter een verdachte en plaats kruisgewijs je voet op haar voetindrukken. Kijkt de vrouw achterom, dan ben je een toverkol rijker.

Heksen krijg je ook vreselijk moeilijk het huis uit. Een schuine bezem voor de deur wil wel eens lukken, maar ook een wit huis geschilderd boven het keldervenster doet de mens in zeven haasten de biezen pakken. Om te vermijden dat een heks binnenkomt, sprenkelt men ook wijwater op de drempel of legt men ook wijwater op de drempel of men legt twee strootjes of stokjes in kruisvorm erop of ervoor. Als de verdachte vrouw er dan net overheen stapt, maar op haar schreden terugkeert, dan weet je genoeg.

Als men vroeger iemand verdacht van hekserij dan legde men het brood, na het gebed, omgekeerd op tafel. Op de onderkant van de tafel was immers een kruis angebracht en daarom kon de heks de kamer niet verlaten.

2.2. Heksen

Wanneer we ons een heks trachten voor te stellen, dan denken we aan een boosaardige, oude vrouw. Denk maar aan de sprookjes van Hans en Grietje of dat van de Schone Slaapster. Van de duizenden vrouwen die ooit gemarteld of verbrand werden op beschuldiging van hekserij, waren er inderdaad veel oud, eenzaam, geestelijk onevenwichtig en onaantrekkelijk, maar ook knappe, jonge meisjes stierven de heksendood.

Waar komt nu dit geloof in heksen en hekserij vandaan?

De mensen uit de 15de, 16de en 17de eeuw waren heel angstig en onzeker. Ze voelden zich langs alle kanten bedreigd door kwade machten, ellende en gevaren waar ze geen vat op hadden. De hongersnood tengevolge van misoogsten, de slechte economische omstandigheden, de vele ziekten waaronder de pest, de besmettelijke veeziekten ...

Men had voor dit alles geen logische verklaring dus moest het wel het werk zijn van de duivel en zijn helpers: de heksen.

In de vroege middeleeuwen geloofde men reeds in het bestaan van heksen. Een heks zag eruit als een gewone vrouw, maar ze kon zich wel in een dier veranderen. Heksen vlogen 's nachts door de lucht op een bezem en ze bezaten een behoorlijke kennis van planten en kruiden die ze gebruikten om geneesmiddelen en drankjes te bereiden.

Dit oeroude heksengeloof kreeg een heel andere wending toen de katholieke kerk het begon te bestempelen als zijnde duivelswerk.

Volgens de rechters uit de late middeleeuwen zouden heksen een verbond aangaan met de duivel waardoor ze hem toebehoorden met lichaam en ziel. In ruil voor toverkracht beloofden ze hem zoveel mogelijk onheil te stichten op aarde en zoveel mogelijk mensen naar het duivelsrijk te lokken. Zo groeide de idee dat mens en maatschappij door heksen bedreigd werden. Eind 15de, begin 16de eeuw brak de heksenwaan uit waarbij duizenden vrouwen op wrede wijze de dood werden ingejaagd.

De waterproef (tekening uit de 12de eeuw)

(herkomst: www.viljoen.za.org)

De Malleus Maleficarum

In 1468 verklaarde de katholieke kerk dat hekserij een 'buitengewone misdaad' was. Daardoor konden tijdens een rechtszaak alle regels die normaal golden opzij worden gezet. Dat betekende bijvoorbeeld dat alleen het bewijs dat iemand schuldig maakte kon worden toegelaten. Pijnigen of martelen om bekentenissen af te dwingen was niet alleen toegestaan, maar werd zelfs aangemoedigd.

In 1486 brachten twee monniken (later werden ze inquisiteur), Heinrich Kramer en Jacob Sprenger, een boek tegen heksen uit. Zij kregen hiertoe opdracht van de toenmalige paus Innocentius VIII. Het boek heette 'Malleus maleficarum' ofwel 'Heksenhamer'. Het was het

eerste grote, gedrukte boek over 'demonologie' (= de wetenschap die zich bezig houdt met het opsporen van de werken van de duivel). Het werd een heel berucht boek. In de 'Heksenhamer' stond precies beschreven wat heksen waren, wat ze deden en waaraan je ze kon herkennen. Ook werd er verteld hoe je ze tot bekentenissen kon dwingen.

Centraal stond de schuldbekentenis waarin de heks haar omgang met de duivel moest bevestigen. Deze bekentenis, meestal verkregen door foltering, leidde tot de brandstapel. Maar indien de heks berouw toonde voor haar zonden, kon het verbranden voorafgaan door een "genadevolle" wurging. Iemand die van hekserij beschuldigd werd, kreeg zelden een vrijspraak.

De rechter moest volgens de Heksenhamer de verdachte 35 vragen stellen. De eerste vraag was reeds voldoende als men niets anders vond om de heks naar een brandstapel te sturen. Ze luidde als volgt: "Geloof je aan heksen?" Antwoorde de vrouw 'ja', dan was dat een teken dat ze op de hoogte was van heksenkunsten. Antwoorde zij 'neen', dan maakte ze zich aan ketterij schuldig. Gevolg: ze werd sowieso veroordeeld.

Heksenvervolgers van latere tijden geloven niet alles wat er in de Malleus staat. Wel houden ze vast aan de idee dat in de eerste plaats vrouwen schuldig waren. En allemaal volgen ze de gruwelijke voorschriften op, die in de 'Heksenhamer' stonden. In de praktijk betekent dit dat alleen al een beschuldiging van hekserij betekende dat iemand op de brandstapel zou komen.

Het leek er veel op alsof de schrijvers een geweldige hekel hadden aan vrouwen. Ze stelden dat de vrouw minder slim was dan de man. In de Bijbel stond dat de vrouw gemaakt was van een rib van de man. De vrouw was al verleid door de slang in het Paradijs. Ze was goedgezoviger. Daarom was ze ook veel sneller tot hekserij te verleiden dan de man. Bovendien was de man minder geneigd tot hekserij omdat Jezus een man was geweest. Elke vrouw was in wezen verdacht. Het maakte niet uit of ze vaak naar de kerk ging of niet. Zelfs nonnen waren verdacht, omdat de duivel er speciaal op uit was om vooral godsdienstige vrouwen te verleiden. De duivel verwekte ook kinderen bij de heks. Het kind van een heks is dus 'duivelsgebroed'. Zelfs het kleinste meisje heeft dan een duivel als minnaar. Ze is dus ook heks en moet dus ook verbrand worden.

"Zonder vrouwen," zo schreven zij, "zou de wereld heel wat gevaren minder tellen. Hoe groot is dan tegenwoordig het gevaar nu velen van hen heksen zijn."

Ze stelden een lijst op van wat heksen konden:

- ze stuurden hagel, storm en onweer;
- ze maakten mensen en dieren onvruchtbaar;
- ze gaven kinderen die ze ontvoerden aan de duivel, of ze doodden hen;
- ze gooiden kinderen die bij hun ouders vandaan liepen ongezien in het water;
- ze maakten bereden paarden schichtig;
- ze kunnen zich door de lucht van de ene naar de andere plaats bewegen;
- ze kunnen de rechters betoveren zodat die hen niet bestraffen;
- ze kunnen zichzelf laten zwijgen tijdens martelingen;
- ze kunnen hand en hart van degene die hen gevangen wil nemen laten beven;
- ze maken openbaar wat voor anderen verborgen is;
- ze voorspellen, met de hulp van de duivel, de toekomst;
- ze kunnen dingen zien die verderop gebeuren;
- ze kunnen iemand verliefd doen worden;
- ze kunnen naar wens bepaalde mensen en dieren door de bliksem doden;
- ze kunnen miskramen veroorzaken;
- ze kunnen mensen en dieren kwaad doen zonder ze aan te raken;
- ze geven hun eigen kinderen ook aan de duivel.

De schrijvers beschreven aan de hand van verklaringen van vrouwen die beweerden er geweest te zijn over bijeenkomsten van heksen met de duivel.

Als er een nieuwe heks bij komt moet zij op een afgesproken dag en plaats samen komen met andere heksen. Daar komt dan ook de duivel. Die verschijnt daar in de gedaante van een man. Hij belooft hen een langer leven en geluk. De nieuwe heks moet dan het christelijke geloof afzweren. Daarnaast moet zij de duivel gehoorzaamheid beloven. Als bewijs moet ze een zalf maken uit de beenderen en armen en benen van kinderen.

'Ze zenden hagel, boze stormen en onweer. Zij veroorzaken onvruchtbaarheid bij dieren en mensen. Zij bieden ook kinderen bij de duivel aan. Ze vliegen van plaats naar plaats. Ze betoveren de geest van de rechters. Ze bewerken mensen die op de pijnbank worden gefolterd en toch blijven zwijgen. Ze horen van de duivel van alles over de toekomst. Ze zorgen ervoor dat vrouwen zieke kinderen krijgen. Ze veranderen de harten van mensen van liefde en haat. Ze veranderen mensen in dierengestalten. Ze doden pasgeboren kinderen en

offeren hen aan de duivel. Ze stelen kinderlijkjes uit de graven en koken ze dan in een ketel; daarvan maken zij zalven om hun toverkunsten en hun luchtreizen mogelijk te maken.'

Vragen:

1. Tot welke eeuw hoort het jaartal 1468?
 - a. tot de veertiende eeuw
 - b. tot de vijftiende eeuw
 - c. tot de zestiende eeuw
2. 'Het bewijs dat iemand schuldig maakte' betekende dat:
 - a. iemand schuldig was
 - b. iemand schuldig werd gemaakt
 - c. iemand onschuldig was
3. Wat zijn 'monniken'?
 - a. een bepaald soort heksen
 - b. vrouwen in de kerk
 - c. mannen die mochten martelen
 - d. mannen van de kerk
4. Als iets of iemand 'berucht' is, hoe is dat dan bedoeld?
 - a. iets of iemand is slecht
 - b. iets of iemand is beroemd
 - c. iets of iemand is goed
5. Wat is goed?
 - a. de vrouw is eerder door de duivel verleid dan de man
 - b. de man is eerder door de duivel verleid dan de vrouw
 - c. de vrouw verleidt sneller een duivel dan een man
6. Wat zijn 'nonnen'?
 - a. vrouwen in dienst van de kerk
 - b. vrouwen in dienst van de duivel
 - c. mannen die schrijven over heksen
7. Waarom werden er ook kleine kinderen verbrand?
 - a. omdat de heksenjagers kannibalen waren
 - b. omdat het kinderen van een heks waren
 - c. het waren lastige leerlingen

De heksenproeven

Om na te gaan of iemand al dan niet een echte heks was, waren er de zogenaamde heksenproeven. De meest voorkomende proef was de waterproef. De zogenaamde heks werd in het water van een rivier, vijver of kanaal gegooid, vaak verzwaard met een steen. Bleef het lichaam drijven, dan was dit een bewijs van haar schuld. De vrouw had immers geen gewicht en was dus in staat om te vliegen. Als het lichaam van de verdachte zonk, dan was ze onschuldig ... maar meestal ook verdronken.

Een andere proef was de weegproef. De verdachte werd dan op een weegschaal gezet. Woog de vrouw niet veel, dan was ze een heks. Sloeg de balans toch zwaar door, lag de reden voor de hand: het mens had de balans behekst.

De heksenwaag in Oudewater (Nederland)

Vrijspraak kon volgen wanneer bleek dat het gewicht van de aangeklaagde overeenkwam met 'de proportiën des lichaams'. Waagmeesters waren vaak corrupt en verklaarden een vrouw te licht, in ruil voor een paar gouden dukaten. Dat gebeurde ook bij een heksenproces in 1545 in Polsbroek (Nederland) . Koning Karel V was daarbij aanwezig. Hij kon niet geloven dat de beschuldigde vrouw zo licht was. In Oudewater liet hij haar door een niet-corrupte

waagmeester nogmaals wegen. Ze bleek honderd pond (=kg) te wegen en werd vrijgesproken. Uit dankbaarheid verleende Karel V Oudewater het speciale privilege. Mensen uit heel Europa kwamen toen naar de Heksenwaag om het felbegeerde certificaat te bemachtigen.

Wie werden er als heksen bestempeld?

Het waren voornamelijk oude, alleenstaande vrouwen die van hekserij werden beschuldigd. Deze mensen waren geïsoleerd van de leefgemeenschap en konden niet rekenen op de steun van invloedrijke personen van buitenaf. Vooroordelen tegen vrouwen speelden een grote rol. De vrouw boezemde angst in, doktors wisten niet goed hoe het lichaam van een vrouw functioneerde. Theologen zagen in haar een onzuiver en dus onbetrouwbaar wezen. Als we het scheppingsverhaal mogen geloven, was de vrouw immers veel zondiger dan de man. Als een vrouw ook nog een mondeling overgedragen kennis bezat, dan was ze zeer verdacht. Naast de geheimen die ze kende om te genezen, kende ze waarschijnlijk ook recepten om betoveringen uit te voeren.

Ook vrouwen die weinig naar de kerk gingen, die de mensen schuwden, die rood haar hadden, die een onnatuurlijke baardgroei vertoonden tijdens de menopauze of die lichamelijk misvormd waren, werden onmiddellijk verdacht. Wanneer een vrouw een misvormd of dood kind baarde, kon ze ook als heks bestempeld worden.

Konden heksen vliegen?

Heel wat heksen verklaarden tijdens hun ondervraging ooit gevlogen te hebben. Het is niet onmogelijk dat ze achter deze uitspraak stonden. Moderne onderzoekers hebben aangetoond dat zalven met bepaalde kruiden als drugs kunnen beschouwd worden en wel degelijk illusies kunnen opwekken. Zo deed een Duitse onderzoeker in 1902 proeven met wolfskers, doornappel en bilzekruid. Hij maakte er een zalf van en smeerde die op zijn huid. De man sliep 24 uur lang en had de wildste hallucinaties van waanzinnige dansen, wilde ritten en orgieën.

De heksensabbat

Al zittend op een bezem of weerwolf, vertrok de heks naar de sabbat. Deze nachtelijke vergaderingen werden meestal gehouden op een kerkhof, een kruising van wegen of bij een galg. Beroemde sabbatplaatsen in België zijn de Kimmelberg bij Ieper of het Galgeveld te Antwerpen.

De sabbat is een imitatie van een eucharistieviering, waarin de hostie werd vervangen door eens schijfje koolraap of eens stukje hout. Tegen het einde van de ceremonie werd de duivel geloof en geprezen.

Tijdens deze sabbatten, die voorgezeten werden door de duivel zelf, werd er gezongen en gedanst. Vervolgens stond er een waar feestmaal klaar. Na dit banket vertelden de heksen hun meester welke walgelijke dingen ze hadden uitgestoken sinds de vorige bijeenkomst. Had je als heks veel kwaad en verderf gezaaid, dan kreeg je een pluimpje en werd je door iedereen geprezen. Pech voor de toffere heksen: als je te menselijk was en je had het er moeilijk mee om anderen kwaad te doen, dan werd je uitgefloten en kreeg je een flink pak rammel.

Verwerking: begrijpend lezen

1) Wat was volgens de middeleeuwse mens een heks?

.....
.....

2) Welk wereldbeeld had de mens in de vroege middeleeuwen?

.....
.....

3) Hoe kwam dat?

.....
.....

4) Waar komt dan het geloof in de duivel en heksen vandaan?

.....
.....

5) Wanneer begon het geloof in heksen een andere wending te krijgen?

.....
.....

6) Welk verbond sloten heksen met de duivel?

.....
.....

7) Waaruit kan je besluiten dat de Heksenhamer eigenlijk volkomen nutteloos was?

.....
.....

8) Leg kort uit wat de waterproef precies inhield en waarom ze gedaan werd?

.....
.....
.....
.....

9) Waarom werden vooral vrouwen als heks bestempeld?

.....
.....
.....
.....

10) Heel wat mensen verklaarden ooit gevlogen te hebben. Wat denk je hiervan? Is dit mogelijk?

.....
.....
.....
.....

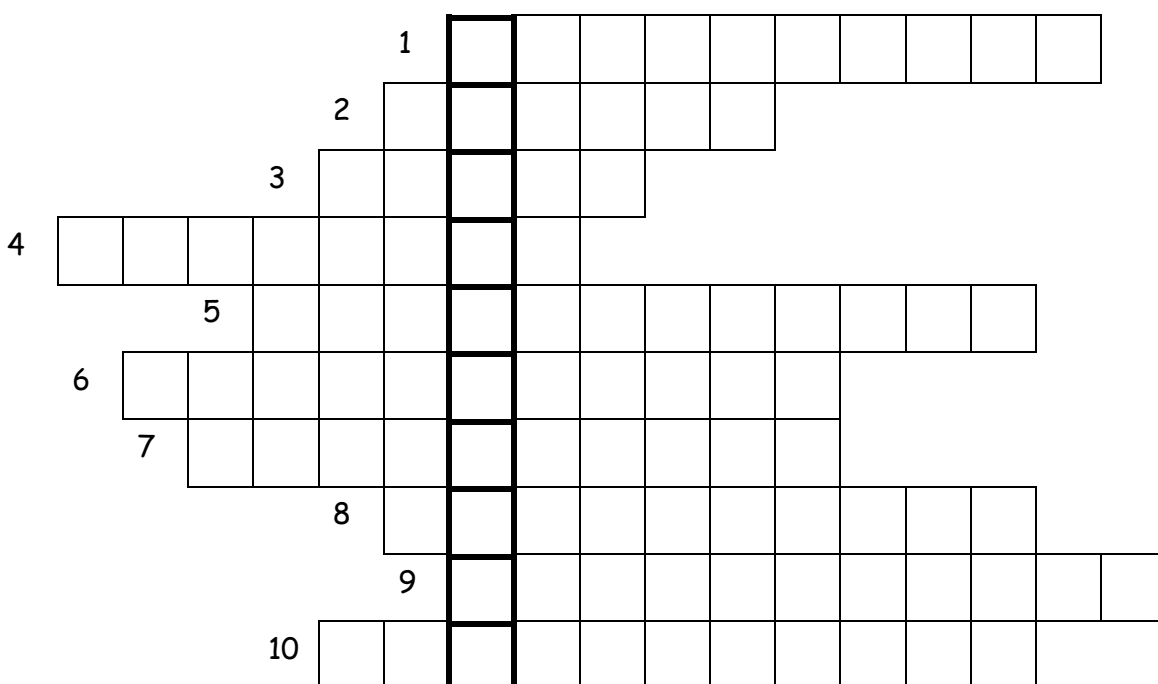
11) Beschrijf een heksensabbat.

.....
.....
.....
.....

Een woordraadsel

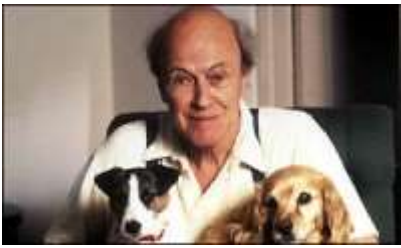
Je weet nu al heel wat over heksen dus dit woordraadsel kan geen probleem voor je zijn. Als je de 10 in te vullen woorden kunt vinden, dan komt er nog een ander woord tevoorschijn. Welk woord zoeken we?.....

1. De weegschaal waarop de verdachte moest gewogen worden om na te gaan of ze al dan niet een heks was noemt men een
2. Bijeenkomst van heksen op kerkhoven of andere griezelige plekken.
3. De burens hadden gisteren een wild feestje; 't was net een iedereen was dronken.
4. Wie zijn de auteurs van de heksenhamer? (beroep)
5. Ik dacht even dat ik een spook zag, maar het zal wel een geweest zijn.
6. De moest onderzoeken of iemand een heks was. Hij verhoorde de verdachte en liet ze folteren wanneer ze de beschuldiging bleven ontkennen. Hij sprak ook het vonnis uit.
7. Sabbatten bijeenkomsten.
8. Die oude vrouw leeft helemaal alleen met haar katten op een oude boerderij, ze ziet haast niemand meer. Ze woont helemaal afgezonderd of
9. Een officiële plechtigheid
10. Deze paus gaf aan twee inquisiteurs de macht om wetten tegen de hekserij uit te vaardigen.

2.3. Kaskrakers

I. MATHILDA

Roald Dahl werd geboren in 1916 in Zuid-Wales. School betekende niet zoveel voor hem, schrijven en reizen des te meer. Dahl was een fantastisch verteller. Hij maakte er een punt van om elke avond zijn kinderen schitterende verhalen te vertellen, deze verhalen groeiden uit tot wereldberoemde kinderboeken.

Pas in 1960 begon hij, na 15 jaar schrijven voor volwassenen, met boeken voor kinderen. Door zijn griezelsprookjes werd hij razend populair. Van zijn kinderboeken werden meer dan acht miljoen exemplaren verkocht in 17 talen. Enkele van zijn verhalen werden ook verfilmd: Sjakie en de chocoladefabriek, Daantje de wereldkampioen, De heksen en Mathilda.

Dahl schreef zijn verhalen in een bouwvallig tuinhuisje in de boomgaard van zijn huis waar hij met zijn vrouw Liccy woonde. Zijn kinderboeken zijn spannend, griezelig en vooral grappig. De schrijver overleed in 1990 op 74-jarige leeftijd.

II. NICHOLAS ROEG EN DE BIZARRE HEKSEN VAN ROALD DAHL

“Echte heksen hebben doodgewone kleren aan en zien er net zo uit als gewone vrouwen. Ze wonen in doodgewone huizen en hebben doodgewone banen”. Een welgemeende waarschuwing van wijlen Roald Dahl in de inleiding tot zijn kinderboek ‘De Heksen’. Een boek dat verfilmd werd door niemand minder dan de Britse regisseur Nicholas Roeg.

Roeg karakteriseren als regisseur was al moeilijk na films als ‘Don’t look now’, ‘Eureka’ en ‘Track 29’.

Films met onderhuids, vaak seksuele spanningen, een eigenzinnige vaak associatieve verteltrant zonder commerciële compromissen. En dan ook sprookje, ook al is dat een sprookje van Roald Dahl, op zijn minst bizar te noemen.

De reden is vrij simpel: Roeg was net vader geworden en wilde wel eens proberen hoe je een kinderfilm maakt. In ‘De Heksen’ voert hij het jongetje Luke op, dat van zijn oma te horen krijgt dat heksen echt bestaan, kaal zijn en

duis prikken moeten dragen, een paarse gloed in hun ogen hebben, hun neus dichthouden als ze lucht van kinderen krijgen en vierkante tenen hebben. Luke’s ouders komen in Noorwegen om bij een verkeersongeluk. Luke gaat met zijn oma naar Engeland en belandt in Cornwall in een hotel waar toevallig een vergadering plaats vindt van de Vereniging ter Bestrijding van Geweldpleging tegen Kinderen. Luke kent zijn pappenheimers inmiddels en herkent in de verzamelde dames,

precies, heksen. Met Angelica Huston als een superverdorven Opperheks en aanstichtster van een samenzwering om alle kinderen van Engeland via vergiftigde chocolade om te toveren tot muizen. En dat gebeurt: Luke en een vriend worden muis en moeten vanuit hun laag – bij – de - grondse positie proberen de toverdrank van de heksen te bemachtigen om alle andere kinderen te redden. Een gek Dahl-verhaal,

dat van Roeg niet bepaald een zoetelijk-Hollywoodse kindertoets meekrijgt. Hij filmt het realistisch, via zijn gebruikelijke camerastandpunten en vindt dat Dahls vondsten voor zichzelf spreken. Dahls onvervreembare vertelstijl waarin een zekere afstand zit verdwijnt, in plaats daarvan is het genieten van Angelica Huston die een pracht-karikatuur van een Opperheks neerzet. En van de speciale effecten die haar gezicht (en dat

van alle andere heksen) verfrommelen tot heksentronies en (voor kinderen vooral) de muizen die soms echt zijn, maar meestal via de poppenspelers knap tot leven worden gebracht. Voor kleine kinderen is de film te eng, ouders en iets oudere kinderen zullen er het meeste van genieten. Maar gaan die naar sprookjes?

BERT JANSMA

1. Waar speelt het verhaal zich af?

.....

.....

.....

.....

2. Wie zijn de hoofdpersonages?

.....

.....

.....

.....

3. Hoe zien, volgens de film, heksen eruit?

.....

.....

.....

.....

4. Welk duivels plan hebben de heksen bedacht en willen ze dit bereiken?

.....
.....
.....
.....

5. Wanneer maakt Luke voor het eerst kennis met een heks?

.....
.....
.....
.....

6. Hoe kunnen, volgens zijn oma, kinderen zich beschermen tegen een heks?

.....
.....
.....
.....

7. Ken je nog andere films over heksen?

.....
.....
.....
.....

III. 'THE CRUCIBLE' VAN ERIC KOCH UIT 1997.

Paard en wagen zijn vervangen door auto's en vliegtuigen, maar emotioneel zijn we nog niet veel verder dan een paar eeuwen geleden. Regisseur Nicholas Hytner, die eerder succesvol de tijdloze menselijke zwakheden belichtte in de achttiende-eeuwse hofkringen van 'The madness of King George', neemt ons in 'The Crucible' mee naar Salem in Massachusetts, waar in 1692 negentien inwoners wegens hekserij werden opgehangen.

Gerespecteerde burgers, die tot het schavot werden veroordeeld na lukrake beschuldigingen van een aantal hysterische pubermeisjes. Hun aanvoerster is de verliefde Abigail Williams (Winona Ryder, foto).

Ze had een verhouding met de getrouwde John Proctor, maar hij heeft daar een punt achter gezet. Abigail zoekt een manier om de man van haar dromen terug te winnen en diens echtgenote te treffen.

Die mogelijkheid lijkt zich aan te dienen als Abigail en haar vriendinnen zijn betrapt bij een wat uit de hand gelopen danspartij in het bos. Een van de geschrokken meisjes blijft een tijdlang bewusteloos en prompt denken de godvrezende kolonisten aan duivelse invloeden.

Op ontkennen van hekserij staat de doodstraf en daarom roepen de angstige meisjes dat de duivel in ze was gevaren. En niet alleen in hen, 'bekennen' ze op aandringen van hun puriteinse dorpsgenoten. Het begint met een bedelares, maar al gauw gaan de beschuldigingen naar gerenommeerde dorpingen, onder wie John Proctor en zijn vrouw. Alleen bekennen en de beschuldigende vinger wijzen naar anderen kan ze vrijpleiten in de heksenprocessen van de onbuigzame rechter Paul Scofield.

Angst, bijgeloof, frustraties, jaloezie en persoonlijk gewin liggen ten grondslag aan een vloedgolf van veroordelingen. Veilig is niemand meer in een psychologisch klimaat waarin iedere beschuldiging al tot de doodstraf kan leiden, toont Hytner in zijn sfeervolle en beangstigend actuele verfilming van het gelijknamige toneelstuk van Arthur Miller.

Miller schreef zijn verhaal indertijd als aanklacht tegen de heksenjacht op communisten, die onder leiding van senator McCarthy en zijn trouwe kompaan Richard Nixon in de jaren vijftig ook veel Hollywood-coryfeeën de kop kostte.

"Die heksenjacht liet niemand ongemoeid", vertelt Nicholas Hytner. "Arthur Miller kwam op de zwarte lijst omdat hij tegenover de onderzoekscommissie geen namen wilde noemen en regisseur Elia Kazan wordt nog altijd met de nek aangekeken omdat hij dat wel deed. Zo'n sfeer van fanatisme, verdachtmaking, van wilde beschuldigingen en afgedwongen bekentenissen hield indertijd ook Salem in de ban. Daarom vormen die ware gebeurtenissen een fascinerende spiegel voor het heden.

Opmerkelijk genoeg dacht Arthur Miller dat zo'n waanzinnige heksenjacht na de jaren vijftig nooit meer zou voorkomen. Maar overal waar fanatici het voor het zeggen hebben dreigt gevaar. Kijk naar de landen waar fundamentalisten andersdenkenden vervolgen. Ook in onze eigen maatschappij vervolgen we

mensen uit doordravend idealisme. Neem bescherming van kinderen. Een absolute noodzaak, maar op een gegeven moment vonden psychologen bij elk kind 'bewijzen' van incest.

En nu hebben ze regressie-therapie bedacht, waarin volwassenen in hun geheugen teruggaan om vast te stellen dat ze door hun ouders misbruikt zijn. Amerika loopt, drie eeuwen na Salem, nog steeds voorop met het zuiveren van de maatschappij. Ze geloven dat hun samenleving perfect moet kunnen zijn en zijn bereid om iedereen op de brandstapel te zetten, die dat proces ophoudt.

Voor de gevaarlijke kanten van hun schoonmaakwoede houden ze zich liever blind. Daarom hadden we daar niet veel succes voor onze film verwacht, ondanks grote namen als Daniel Day-Lewis (onderste foto, rechts) en Winona Ryder. Maar de financiers vonden gelukkig de boodschap van de film belangrijk. Meer weerklink verwacht ik in Europa. Niet omdat daar alles perfect is. Zeker niet. Maar we zijn in elk geval in staat onze eigen fouten onder ogen te zien."

? Opdracht 1:

1. Hoe komt het dat zoveel mensen op de brandstapel / door ophanging... de dood vonden?

.....

.....

.....

.....

2. Waarom gingen zoveel mensen op in die heksenverhalen?

.....

.....

.....

.....

3. Waarom verzetten zo weinig mensen zich tegen zoveel onterechte veroordelingen?

.....

.....

.....

.....

Opdracht 2:

Schrijf een samenvatting van de film. Als titel schrijf je : The Crucible.

Je geeft ook je eigen mening over de film. Je verduidelijkt waarom je de film goed, minder goed of slecht vond met voorbeelden.

Je maakt deze opdracht op een takenblad. Je let daarbij op schrijffouten en maakt goede Nederlandse zinnen.

Extra opdracht:

Ook vandaag worden nog bepaalde minderheden vervolgd / gediscrimineerd omwille van hun 'anders zijn' of 'anders denken'. Ken je daar enkele voorbeelden van?

2.4. Uitdrukkingen

Je weet ondertussen al dat heksen een verbond aangingen met de duivel. Ze beloofden hem om onheil te stichten en in ruil daarvoor kregen ze toverkracht. Hieronder vind je enkele uitdrukkingen die met heksen en duivels te maken hebben. De verklaringen van de onderstaande uitdrukkingen zijn een beetje door mekaar geraakt. Zet de juiste verklaring bij elke uitdrukking.

1. Hij heeft de duivel gezien.
2. Dat mag de duivel weten.
3. Hij gaat tekeer als een duivel in een wijwatervat.
4. Hij is te dom om voor de duivel te dansen.
5. De duivel is zo zwart niet als men hem schildert.
6. Waar de duivel een boodschap heeft, daar stuurt hij een oud wijf heen.
7. Bij de duivel te biecht gaan.
8. Zij is van de duivel bezeten.
9. Als je van de duivel spreekt, trap je op zijn staart.
 - a. Hij is verschrikkelijk dom.
 - b. Het geklets en het geroddel van vrouwen zorgt vaak voor ellende.
 - c. Hij slaat op de vlucht.
 - d. Hij gaat tekeer als een bezetene, hij lijkt krankzinnig.
 - e. Je moet niet altijd alles willen weten.
 - f. Wanneer je spreekt over iemand waarvan je denkt dat hij er niet is, duikt hij plots toch op.
 - g. Ik weet het echt niet.
 - h. Je vijand om raad vragen of hem een geheim vertellen.
 - i. Men schildert iets waarvoor men bang is veel erger af dan het werkelijk is.
 - j. Zij is gek.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Wat zouden de volgende uitdrukkingen willen zeggen? Zoek ze op in een woordenboek, indien je niet zeker bent. Tracht een goede zin te maken waarin de uitdrukking voorkomt.

- 1) Je zou er toveren leren.

.....

.....

- 2) Als bij toverslag

.....

.....

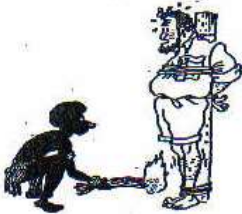
3) Een satan van een wijf

.....
.....

4) Ik kan niet toveren.

.....
.....

Welke uitdrukkingen kan je terugvinden in onderstaande tekeningen?

.....
.....

.....
.....

Verklaar:

Een spookrijder:

De Rode Duivels:

Duivelswerk:

Een duivelin:

2.5. Het Griezelskookboek

Recepten uit het Griezelskookboek is een interpretatie van fantastische, verrukkelijke en walgelijke dingen die in de boeken van Roald Dahl voorkomen.

VOOR 4 - 5 PERSONEN HEB
JE NODIG

2 pannen met stevige bodem

Staafmixer

Zeef

30g boter

12 lenteuitjes grofgesneden

1 aardappel in blokjes

1 uitgeperste teen knoflook

325g diepvries doperwtjes

1 liter kippenbouillon

Zout en peper

GARNEREN MET:

175g diepvries doperwtjes

1½ dl crème fraîche

GROENTENSOEP VOOR HEKSEN

UIT 'DE HEKSEN'

1. Smelt de boter in een grote braadpan
2. Doe de lenteuitjes, de aardappel en de knoflook erin.
3. Laat 10 minuten zweten met deksel op de pan.
4. Voeg de doperwtjes, de bouillon, zout en peper toe. Aan de kook brengen en 15 minuutjes laten sudderen.
5. Van het vuur halen en fijnmaken met een staafmixer.
6. Door een zeef in een schone pan gieten.
7. Doe de rest van de doperwtjes erbij en kook tot ze gaar zijn. Nu de room erin en nog even doorwarmen. Voeg zonodig nog wat zout en peper toe.
8. Serveren in warme soepkommen met warm knapperig stokbrood.

VOOR 4 - 5 PERSONEN HEB JE

NODIG

2 braadpannen

Staafmixer

Voor de saus:

2 eetlepels zonnenbloemolie

1 fijn gesneden ui

Eventueel 2 stengels bleekselderij,
gesneden

1 uitgeperste teen knoflook

1 blik gepelde tomaten (400 g)

1 eetlepel tomatenpuree

1 eetlepel fijn gesneden peterselie

1 laurierblad

1 theelepel suiker

2 geraspte wortels

Zout en peper

2 eetlepels olijfolie

50 g kronkelige pasta bijvoorbeeld fusilli

col buco of gemellini

225g driekleurige spaghetti (tricolore)

170g geraspte belegen kaas

WURMENS PAGHETTI

UIT 'DE GRIEZELS'

1. Verhit de olie in een braadpan en laat de ui, de bleekselderij en de knoflook daarin zacht worden.
2. Voeg de andere ingrediënten voor de saus toe, behalve de wortels. Aan de kook brengen en een half uur laten sudderen.
3. Haal het laurierblad eruit en maak de saus mooi glad met de mixer.
4. Zonodig zout en peper toevoegen en warm houden.
5. Breng intussen een grote pan water aan de kook. Voeg een beetje olie, zout, de kronkelpasta en de in drieën gebroken spaghetti toe. Bijtgaar koken en afgieten.
6. Saus aan de kook brengen en de geraspte wortel erbij doen.
7. Verdeel de spaghetti over de borden, schep de saus erover en garneer met de geraspte kaas.

3.1. Astronomie

In de volgende leestekst komen een heleboel namen en wetenschappelijke termen voor. Laat je dat niet afschrikken, het mysterieuze is altijd wat moeilijker te begrijpen.

De astronomie is een zeer oude wetenschap die al bestond in het oude Egypte en in China. In het prille begin hield de astronomie zich alleen bezig met de bewegingen van de objecten door de hemel, zoals zon, maan en planeten. Men kon langzamerhand spectaculaire verschijnselen voorspellen, zoals zons- en maansverduisteringen. Ook het verschijnen van kometen sprak erg tot de verbeelding.

De astronomie was in die begintijd beperkt tot de objecten die met het blote oog zichtbaar zijn. De oude Grieken brachten de astronomie een stuk verder, bijvoorbeeld door de definitie van de dierenriem, een band van 12 heldere sterrenbeelden waardoorheen de zon, maan en planeten bewegen.

Tijdens de Middeleeuwen stond de ontwikkeling van de astronomie vrijwel stil, met uitzondering van het werk van enkele Arabische astronomen. Veel namen van sterren stammen daarom uit het Arabisch.

Tijdens de renaissance stelde Copernicus een astronomisch model op, waarin de zon in het midden staat van het zonnestelsel. Zijn werk werd verdedigd en verder ontwikkeld door Galileo Galilei en Johannes Kepler. Laatstgenoemde beschreef als eerste op een correcte manier de bewegingen van de planeten rondom de zon. Begrip van zwaartekracht en hemelse dynamica waren ontdekkingen van Isaac Newton, die daarmee de bewegingen van de planeten volledig verklaarde.

Men ontdekte dat sterren heel ver van ons verwijderd zijn. Met de uitvinding van de spectroscopie werd bewezen dat sterren gelijksoortige objecten zijn als onze eigen zon, maar met een groot verschil in temperaturen, massa's en omvang. Dat onze melkweg bestaat uit een aparte groep van sterren, werd pas bewezen in de twintigste eeuw. Toen werden ook andere sterrenstelsels ontdekt, als ook nevels en gaswolken.

Aanvankelijk meende men dat het zonnestelsel ophield bij de baan van Pluto. Het probleem bleef echter waar de kometen dan vandaan kwamen met vaak hyperbolische banen zodat ze van zeer grote afstand kwamen. Inmiddels zijn er al verscheidene objecten tussen de afmetingen van kometen en Pluto in gevonden in deze gordels waarmee het bestaan hoogstwaarschijnlijk is bewezen.

Met de komst van de ruimtevaart zijn astronomische ontdekkingen in een grote versnelling terecht gekomen. Uit de relativiteitstheorie volgt het bestaan van zwarte gaten.

Even herhalen...

1. Wat is het verschil tussen een ster en een planeet?

.....
.....
.....
.....

2. In welke categorie plaats je de zon?

.....

3. Wanneer is er sprake van een zons- of maansverduistering?

.....
.....
.....
.....

4. Wat is de belangrijkste verwezenlijking van

a) Copernicus?

.....
.....

b) Galilei?

.....
.....

c) Newton?

.....
.....

d) Kepler?

.....
.....
.....

5. Wat versta je onder de melkweg?

.....
.....

6. Zwarte gaten komen dikwijls aan bod in sciencefiction verhalen. Wat zijn dat nu eigenlijk?

.....
.....
.....

Even wat rekenwerk...

Benodigheden : een rekentoestel en logisch denken. Vergeet de eenheden niet.

Schrijf je bewerkingen op.

1. Bereken de afstand tussen de zon en de aarde als je dit weet: de snelheid van het licht is 300 000 km/s. Het licht van de zon heeft iets meer dan 8 minuten nodig om op aarde te geraken.

2. Sterren zijn heel ver van de aarde verwijderd. Hun afstand tot de aarde wordt in lichtjaar uitgedrukt. Wat betekent lichtjaar?

3. De dichtstbijzijnde ster staat op 4,27 lichtjaren van de aarde. Berekend de afstand van één lichtjaar in kilometer.

Meer informatie over alles wat met sterren, planeten en de ruimte te maken heeft vind je in de volgende websites:

<http://home.wanadoo.nl/~gjdekok/zonstel.htm>

Het zonnestelsel en de sterrenhemel

http://home.zonnet.nl/G_Schoonvelde/Index.htm

Over planeten en zwarte gaten.

<http://mediatheek.thinkquest.nl/~jr071/ruimte/index.htm>

Meer info over de planeten en ruimtevaart.

<http://mediatheek.thinkquest.nl/~lla017/>

Op deze site kunt u veel informatie vinden over:

de melkweg

ons zonnestelsel

de ruimtevaart

het ontstaan van het universum

buitenaards leven

http://ourworld.compuserve.com/homepages/Jan_Nentjes/solarsys.htm

Een site met teksten over ons zonnestelsel.

<http://users.skynet.be/sky03361/index.html>

En nog een reis doorheen de ruimte ...

<http://www.burgerschool.be/n/llweb/5ejaar9899/Sifa/1967/home.htm>

De verschillende planeten nader toegelicht.

<http://www.hzeeland.nl/~donder/>

Mars, de rode planeet

<http://www.infoster.be/negepl/index.html>

De Negen Planeten

Een multimediaronde van het Zonnestelsel

<http://www.sterrenkids.nl>

Leuke, aangename en zeer duidelijke site rond het heelal, de sterren en planeten, ruimtevaart, de aarde, het weer,

<http://www.sterrenkunde.com/>

Informatie over de verschillende planeten, zonsverduistering, maansverduistering, sterrenbeelden, ...

<http://www.xs4all.nl/~carlkop/astronet.html>

ASTRONET verschaft informatie over de sterrenhemel en volgt het nieuws op het gebied van **astronomie**, ruimtevaart, ruimteonderzoek, aardwetenschappen en meteorologie

3.2. Astrologie

Wat betekent astrologie?

Al duizenden jaren houden mensen zich bezig met de astrologie of sterrenwielarij. De wieg van de astrologie stond aan de oevers van de Eufraat en de Tigris. Babyloniërs, Assyriërs, Egyptenaren, Arabieren en Chinezen waren zeer bedreven in de sterrenwielarij.

Via Italië maakte ook West-Europa kennis met de astrologie.

Astrologen kunnen de toekomst voorspellen, althans dat beweren ze. Ze lezen de toekomst uit de stand van de sterren. Ze leggen een verband tussen de beweging van de zin, de maan en de planeten en de gebeurtenissen op aarde. Naargelang de wetenschap vorderde, moest de astrologie aan populariteit inboeten.

Kan jij nu het verschil formuleren tussen astrologie en astronomie?

.....

.....

.....

Wat betekent eigenlijk je horoscoop?

Een **horoscoop** geeft de ligging van zon, maan en planeten op een bepaald moment aan.

Volgens de astrologie kan men uit een horoscoop gebeurtenissen aflezen die op aarde plaatsvinden. Door de horoscoop te maken voor momenten in de toekomst (de loop van zon, maan en planeten ligt immers vast) kunnen zo voorspellingen worden gemaakt.

Welk hemellichaam oefent de machtigste invloed uit op je horoscoop?

.....

Een **sterrenbeeld** is een verzameling sterren die ogenschijnlijk een figuur vormt als men ze door lijnen zou verbinden. Sterrenbeelden krijgen de naam die de menselijke fantasie heeft gegeven aan de vorm.

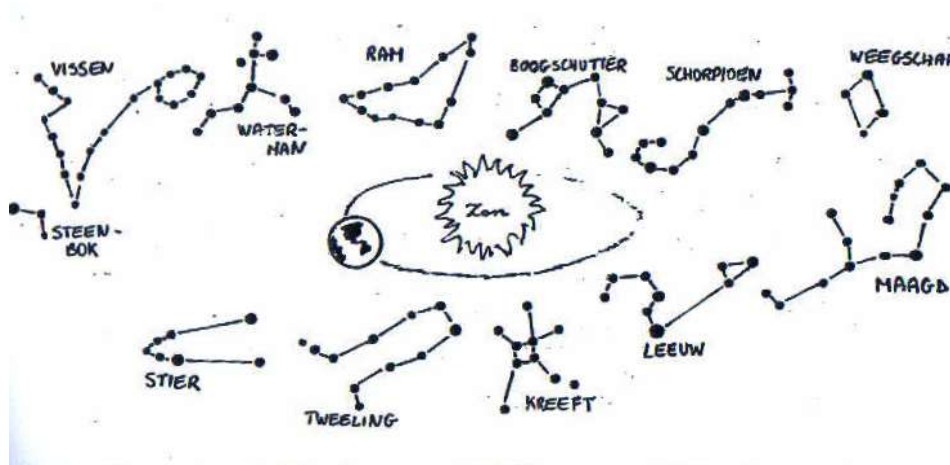
Reeds in de oude tijden kende men bepaalde patronen aan de nachtelijke hemel waaraan men macht aan toeschreef. Meestal bevinden zich een of meer heldere sterren in de figuur. De samenstand is in de meeste gevallen slechts een optische, wat betekent dat wanneer twee sterren ogenschijnlijk naast elkaar staan, het vaak zo is dat de ene veel verder weg staat dan de andere.

Welke sterrenbeelden ken jij?

.....

.....

De meest bekende sterrenbeelden zijn ongetwijfeld die uit de Dierenriem of zodiac. Dit is een cirkelvormige band langs de hemel gevormd door de twaalf sterrenbeelden. De zon heeft steeds 1 maand nodig om een sterrenbeeld te doorlopen. Je hebt soms echt wel veel fantasie nodig om in sterrenbeelden de vormen te herkennen.

De zon heeft altijd een voorname rol gespeeld bij veel oude beschavingen. En dan speciaal haar veranderlijke positie ten opzichte van de sterren. Volgens oude astrologische traditie verdeelde men deze weg, ook wel ecliptica geheten, in twaalf parten of tekens met een lengte van 30 graden.

Als startpunt werd dan de positie van de zon genomen bij het begin van de lente: het lentepunt. Het jaar door beweegt de zon zich dan door deze tekens of sterrenbeelden die voornamelijk levende wezens of dieren voorstellen. Deze strook van sterrenbeelden werd daarom dierenriem

of zodiak genoemd (uit het Grieks: zooion = levend wezen of dier). Het enige niet levende wezen uit de dierenriem, de Weegschaal, is pas in latere tijden erbij gevoegd.

Sterrenbeelden bestaan, maar de horoscoop die door zogenoemde experts er aan wordt gekoppeld is eigenlijk bedrog. Wees dus voorzichtig en geloof nooit zomaar wat je leest.

3.3. De zon als middelpunt van het heelal

Wat zijn seizoenen?

Seizoenen, ook wel jaargetijden genoemd, zijn 4 delen van het jaar. Het eerste deel van het jaar begint niet op 1 januari. De lente begint rond 21 maart, de zomer rond 21 juni, de herfst rond 21 september en de winter rond 21 december.

Wat zijn breedte en lengtegraden?

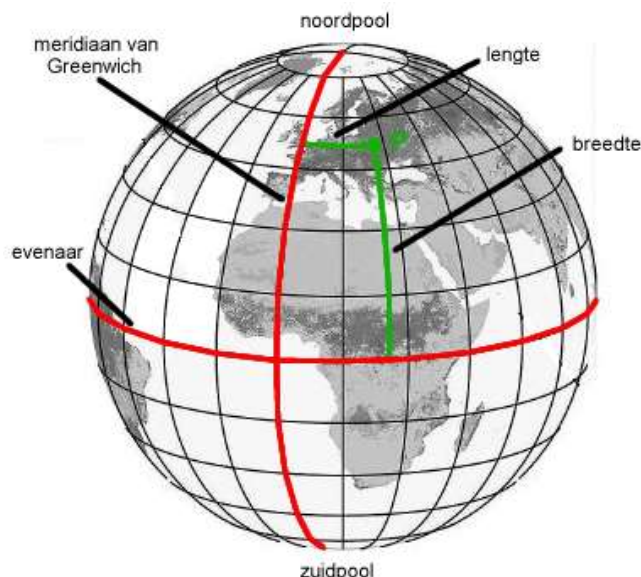
De aarde is groot, heel groot. Stel je eens voor dat schip op de oceaan vaart en in nood komt.

Een kapitein kan dan wel zeggen dat het schip in nood is, en zinkt, maar waar dan?

Er is één lijn op de aarde die jullie allemaal wel kennen. De evenaar, of equator. Die splitst de aarde in een noordelijk deel en een zuidelijk deel. Deze delen worden het noordelijk halfrond en het zuidelijk halfrond genoemd. Wij, in België, wonen dus op het noordelijk halfrond. De evenaar noemden de onderzoekers 0 graden.

Van daaruit telden ze naar boven en naar beneden. Naar boven noemen ze de lijnen noorderbreedten. Naar het zuiden toe noemen ze de lijnen zuiderbreedten.

België ligt op 50° noorderbreedte.

Er is nog een 0° lijn. Die lijn loopt vanaf de noordpool recht door Londen naar de zuidpool. Deze lijn noemen we deDe lijnen ten oosten van Londen noemen we oosterlengten en ten westen de westerlengten.

België ligt op ongeveer 5° oosterlengte.

Snappen jullie het? Doe dan even deze test.

1. Hoe heet de belangrijkste breedtegraad op aarde?

.....

2. Neem in je atlas de kaart van Nederland. Welke plaats ligt op 53° noorderbreedte?

.....

3. Welke plaats ligt op 6° oosterlengte?

.....

4. Neem nu de kaart van Europa. Welke plaats ligt op de 0 graden lijn?

.....

5. We blijven nog even bij de kaart van Europa. Ik heb een lengtegraad in gedachten die loopt door Noorwegen.

.....

6. Ik heb een breedtegraad in gedachten die loopt door Portugal, Italië, Albanië en Armenië.

.....

7. Neem nu de kaart van de wereld. welke plaats ligt op 90 graden westerlengte en 30 graden noorderbreedte?

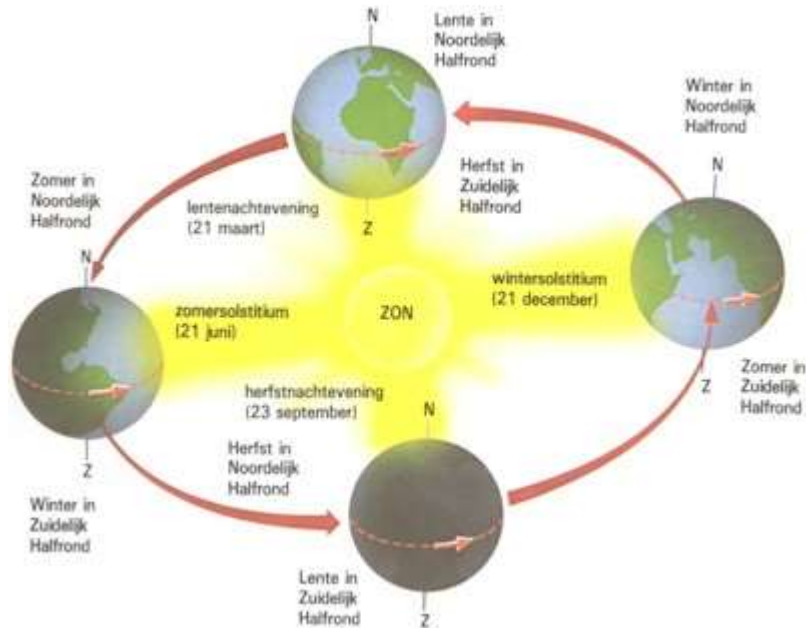
.....

Hoe werkt dat met de zon en de aarde, wat draait om wat?

Er zijn een paar zaken die je even moet weten. Wij wonen in het zonnestelsel. De zon is het middelpunt van het zonnestelsel en daaromheen draaien planeten. Eén van die planeten heet aarde. Rondom de planeten draaien manen. Alles in het zonnestelsel draait.

FEIT 1 : De aarde draait om de zon.

In 365 dagen en 6 uren. Dat is ongeveer 1 jaar. Je weet dat een jaar 365 dagen duurt. We hebben dus 6 uren over! Daarom hebben we elke 4 jaar een dag meer, een schrikkel dag.

FEIT 2 : De maan draait om de aarde.

Hij draait in 29 dagen rond de aarde, ongeveer een maand.

FEIT 3 : De aarde draait om haar eigen as.

Daar hebben we een proefje voor.

Je hebt nodig:

- Een skippybal**
- Een zaklamp**
- Een stift**

- 1. Teken met je stift twee stippen op de bal. Zorg ervoor dat de twee stippen recht tegenover elkaar staan.**
- 2. Leg de bal op de grond. Zorg dat je de bal met één stip op de grond ligt en één stip is bedekt door de vinger.**
- 3. Schijn met de zaklamp op de zijkant de bal, midden tussen de twee stippen.**
- 4. Wat zie je?**
- 5. Draai nu langzaam de bal .**
- 6. Wat zie je?**

Wat is de aardas? Nu, dat is de lijn waar de aarde omheen draait. In het proefje: De aarde draait hebben jullie 2 stippen op een bal gezet. Wanneer je nu de bal door de helft zou snijden, en de twee stippen met een stift zou verbinden, zul je een lijn krijgen, waarom de aarde draait. Niet proberen, de bal gaat lek!

De aarde draait in 24 uur om haar as. Dus als je op een bepaald punt bent geweest, kom je er over 24 uur weer terug. Dat is precies één dag. Dit draaien van de aarde heet ook wel rotatie.

Hoe ontstaan de seizoenen?

Er is iets vreemds aan de hand. De aardas staat scheef! Geen nood, dat doet hij al heel lang en hij zal zo blijven staan. Door die schuine aardas hebben wij onze seizoenen.

Dit is het allermoeilijkste om uit te leggen.

De eerste vraag is: hoe kan het dat het in de zomer veel warmer is dan in de winter? Daar hebben we een proef voor: de schuine lichtinval.

Je hebt nodig:

een bal
een zaklamp
een kaartje met een rond gat.

- 1. legt de bal op de grond. Schijn nu door het kaartje op de ballon. Probeer precies in het midden te schijnen**
- 2. Trek een cirkel om het lichtrondje dat je ziet.**
- 3. Houd de zaklamp op dezelfde plaats, maar schijn nu naar de onderkant van de bal.**
- 4. Trek ook hier een cirkel om lichtcirkel.**

Zoals je in het proefje hebt gezien is het warmer waar de zon recht op de aarde schijnt. Dus in de zomer zal de zon dus meer recht op België staan.

Heb je weleens gehoord van de Kreeftskeerkring en de Steenbokskeerkring?

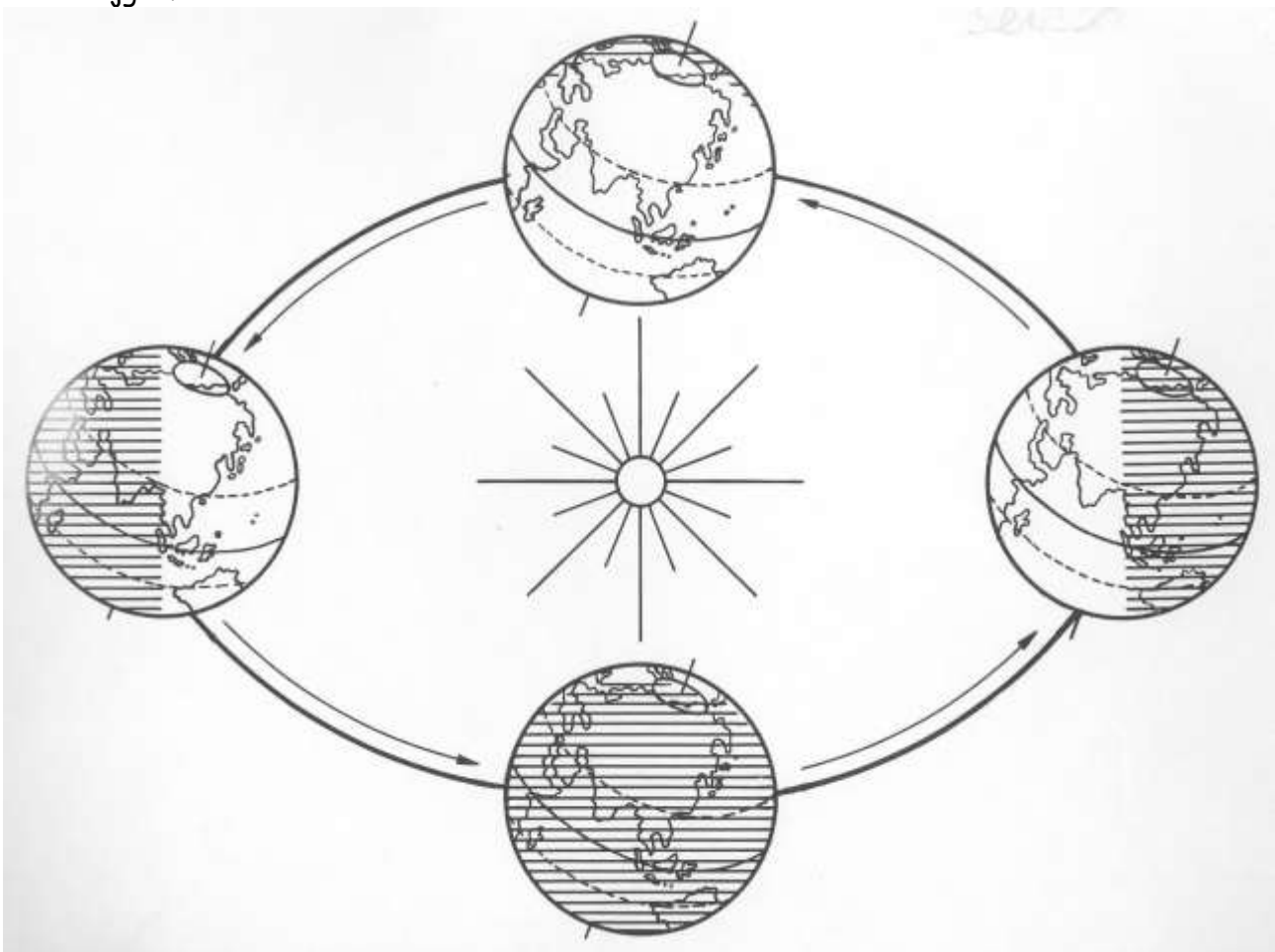
De keerkringen zijn net zoiets als een breedtegraad. Het is een denkbeeldige lijn. De zon staat loodrecht de Kreeftskeerkring op 21 juni, precies waar de zomer begint. Dat is meteen voor ons de langste dag. Daarna beweegt de loodrechte zon zich weer naar het zuiden. Als de zon loodrecht op de evenaar staat, is het 21 september, dan begint de herfst. De loodrechte zon

gaat weer verder naar het zuiden. Daar aangekomen bij de Steenbokskeerkring is het bij ons koud. Het is dan 21 december, het begin van de winter. De zon staat op een gegeven moment weer loodrecht op de evenaar. Dan is het 21 maart, het begin van de lente.

Zullen we even naar het zuidelijk halfrond gaan? Daar gaat het precies andersom. Wanneer de zon loodrecht op de Kreeftskeerkring staat is het hier in Nederland zomer. Maar op het zuidelijk halfrond is het winter. Wanneer de zon dan loodrecht op de evenaar staat is het bij ons in Nederland herfst. Op het Zuidelijk halfrond is het dan lente. Als de zon loodrecht op de Steenbokskeerkring staat is het hier winter. Op het zuidelijk halfrond is het dan zomer. Als de zon dan weer op de evenaar staat is het hier lente. Op het Zuidelijk halfrond is het dan herfst. Je kunt dus, per jaar twee keer de lente en de zomer meemaken. Eén keer op het noordelijk halfrond en één keer op het zuidelijk halfrond.

Maar hoe zit dat dan met die schuine aardas?

We verplaatsen ons van de aarde naar de zon. We zien dat de aarde om de zon draait. Die schuine aardas staat soms in het noorden naar de zon en soms in het zuiden. In de lente staat de zon recht op de evenaar. De aardas staat dan precies zo dat de twee polen allebei evenveel licht krijgen.

De aarde draait verder, maar de aardas draait niet mee. Dus wat zien we in de zomer? Dat de aardas met de bovenkant naar de zon toestaat. Dus de aarde is gekanteld met de bovenkant naar de zon toe. De Noordpool krijgt veel licht. Daar is het dus zomer.

Maar het zuidelijk halfrond staat niet naar de zon toe. De aardas staat niet naar de zon toe. De Zuidpool staat van de zon af. Dus daar is het winter.

De aarde draait weer verder. We zien in de herfst dat de zon weer loodrecht op de evenaar staat en de aardas staat weer precies zo dat de zon de twee polen beschijnt.

De aarde draait weer verder. Dus wat zien we in de winter? De onderkant van de aardas staat naar de zon toe. Daar is het dus zomer. Maar bij ons staat de aardas van de zon af. Bij ons is het dus winter.

4.1. Het geheim van Stonehenge

Stonehenge verheft zich angstwekkend boven de verlaten vlakte van Salisbury Plain, ten zuiden van Engeland. Stonehenge is een reusachtig bouwsel van tientallen megalieten die in een cirkel van 32 meter doorsnede zijn opgetrokken. Megaliet komt uit het Grieks; megas staat voor groot, litos voor steen.

Stonehenge betekent eigenlijk "hangende stenen"; de liggende horizontale stenen lijken in de lucht te hangen. De bouw van Stonehenge vond niet in één enkel jaar plaats of zelfs niet binnen één enkele generatie maar over een tijdspanne van 1200jaar of zelfs langer. De archeologen verdelen de bouw van Stonehenge in vier bouwfases en menen dat er mee begonnen is rond 2750 v.C.

De enorme stenen bestaan uit twee soorten:

- de blauwsteen, een blauw geaderde steen
- sarsen, een soort zandsteen

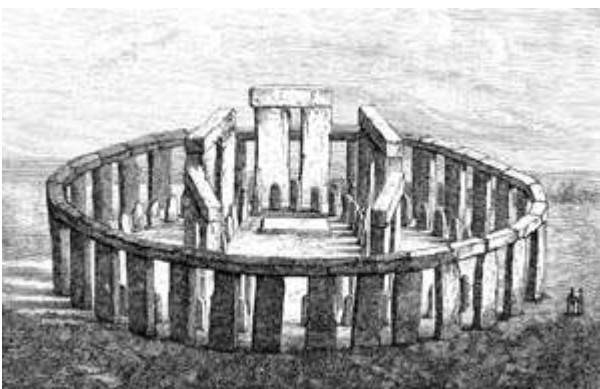
Geen van beide gesteenten is echter afkomstig uit de buurt van Stonehenge. De sarsen werd geïmporteerd uit de Marlborough Downs, zo'n 25 km van Stonehenge; de blauwsteen moet afkomstig zijn geweest uit de Prescelly Mountains, zo'n slordige 205 km van Stonehenge verwijderd.

Minstens 1000 sterke mannen zijn er nodig om een sarsenstein van 50 ton (=kg) over het heuvelachtige landschap te verslepen. Ook het vervoeren van de blauwsteen moet een gigantische taak geweest zijn: de stenen moeten op boomstammen naar een rivier zijn geroeid (Bristol) vervolgens op vloten en tenslotte over land naar de uiteindelijke bestemming.

Stonehenge is altijd al een mysterie geweest. Er bestaan verschillende theorieën die het ontstaan en het nut van Stonehenge trachten te verklaren. Een greep daaruit:

- Volgens een oude legende had de tovenaars Merlijn die enorme cirkel vanuit Ierland met toverkracht naar die plek overgebracht.
- Een andere theorie zegt dat Stonehenge een soort krachtstation is met enorme energieconcentratie. De megalieten zouden met de juiste krachtlijnen in verbinding zijn gesteld en in de lucht verheven op een bepaald commando en naar hun bestemming zijn gegleden.
- Anderen beweren weer dat de megalieten een overblijfsel zijn van reuzen die door onbekende oorzaak tijdens het dansen in steen waren veranderd.
- Of was het een heilige plaats waar druïden, de priesters van het oude Brittannië, hun erediensten hielden, waar ceremoniën en duistere processies plaatsvonden, fluisterende zang en wrede mensenoffers???

Een ding is zeker, precies op midzomerdag rijst de zon net boven de hielsteen op, vanuit de binnenste cirkel gezien. Dit dramatische aspect heeft de theorie in leven geroepen dat Stonehenge als sterrenwacht was bedoeld.

Diende Stonehenge als sterrenwacht? Zijn het versteende reuzen? Hadden de mysterieuze riten van de druïden er inderdaad plaats? Door wie is Stonehenge gebouwd?

Het doel van dit fantastisch bouwwerk is nog steeds een raadsel.

? Verwerking

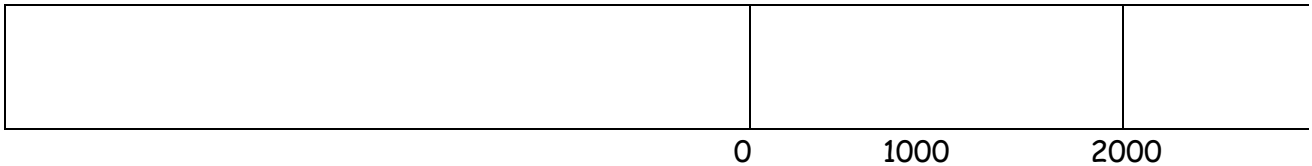
1. Waar is Stonehenge gelegen? Duid ook aan op de kaart. Kleur ook België.

2. Wat is een megaliet?

.....
.....

3. Duid op de tijdlijn aan van wanneer tot wanneer men heeft gewerkt aan Stonehenge.

4. Wie was Merlijn?

.....
.....

5. Geef twee mogelijke verklaringen voor het raadsel van Stonehenge.

.....
.....

6. Wat betekent Midzomerdag? Wat is er dan zo bijzonder aan Stonehenge?

.....
.....

7. Welke soorten steen werden er gebruikt?

.....
.....

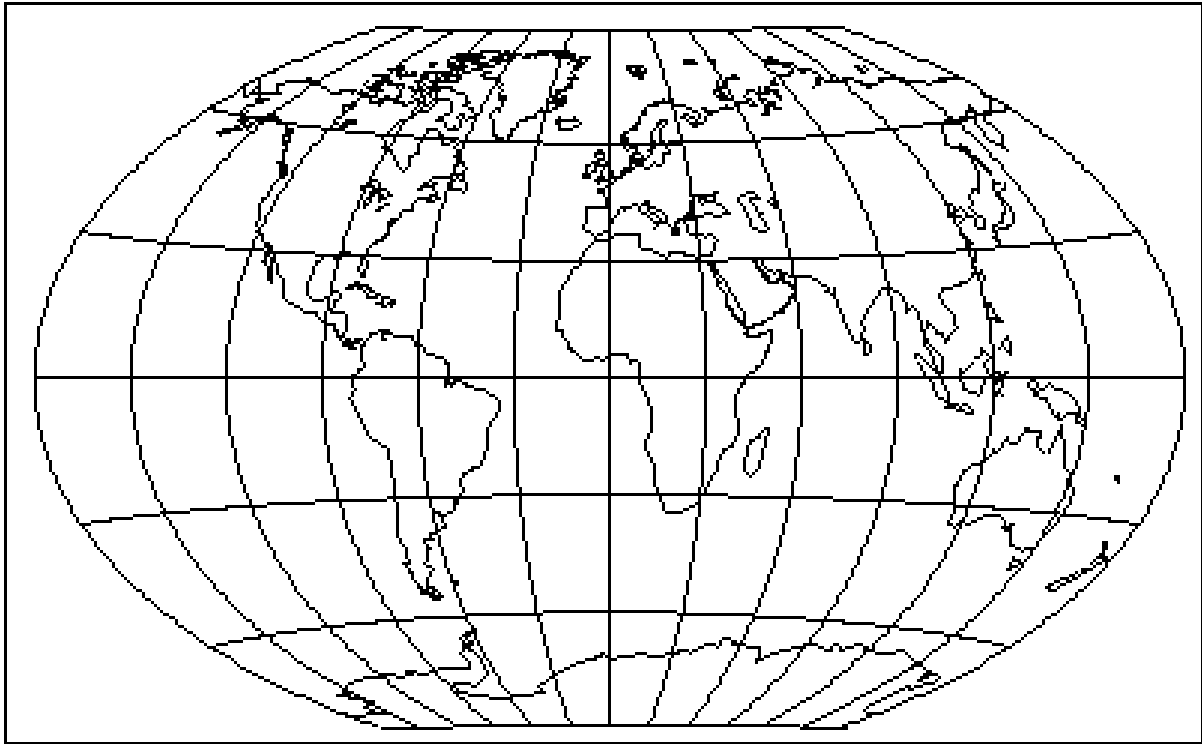
8. Duid op de kaart de weg aan die de blauwstenen zouden afgelegd hebben.

4.2. Spoorloos in de Bermudadriehoek

In een gebied in het westelijk deel van de Atlantische Oceaan, ongeveer een driehoek tussen Bermuda, Florida en de 40ste meridiaan, zijn de laatste dertig jaar grote aantallen schepen en vliegtuigen verdwenen met geen enkele aanwijzing omtrent wat er mee gebeurd is. Er werden nooit wrakken, overblijfselen of overlevenden gevonden.

Duid op onderstaande kaart de driehoek aan. Kleur de zeeën blauw en benoem de werelddelen.

In december 1945 verdween zelfs een hele formatie bommenwerpers van de marine op een oefenvlucht. Hun basis te Fort Lauderdale in Florida kon de gesprekken van de piloten horen, maar de piloten konden de basis niet horen. Hun gesprekken gingen over rondtollende kompasnaalden, slecht werkende instrumenten voor plaatsbepaling, wegvallen van elektriciteit, slecht draaien van motoren,...

Kortom, algehele verwarring over waar ze zich bevonden en er waren vreemde opmerkingen over "wind, water en de zee die er heel anders uitzag dan gewoonlijk".

Alles wordt nog raadselachtiger door het feit dat er geen stormen of orkanen waren, het weer was zelfs uitstekend. Het leek wel of ze de ene minuut nog op koers waren en dan zonder waarschuwing verdwenen. Bijna alsof iets ze uit de lucht had gegrist.

Volgens bepaalde theorieën zou de Bermudadriehoek- dankzij de daar aanwezige krachten- een toegangspoort zijn voor wezens die gebruik maken van een kromming in tijd en ruimte.

Sinds 1945 kreeg de Bermudadriehoek ook nog andere benamingen: Duivelsdriehoek, Dodendriehoek en het Atlantisch kerkhof.

Een National Airlines 727 is 10 minuten zoek op het radarscherm. Ondertussen meldt de piloot dat hij in een lichte mist vliegt. Bij de landing ontdekt men dat alle horloges aan boord en de chronometer van het vliegtuig precies tien minuten tijd kwijt zijn.

Bovendien vermelden de rapporten van ander gebeurtenissen: ongeïdentificeerde lichten, indrukwekkende magnetische stormen, plotseling optredende lichtgevende mist, waarnemingen van UFO's, onverklaarbare tijdsinstortingen of tijdsverlies bij vliegtuigen, zowel als het zien van spookschepen en vliegtuigen die verschijnen.

In dit gebied zijn er meer dan 140 vliegtuigen en schepen en meer dan 1000 mensenlevens verloren gegaan.

Of de Bermudadriehoek nu wel of geen gebied is waar mysterieuze krachten aanwezig kunnen zijn, het is in ieder geval zeker een gebied met magnetische afwijkingen, van weers- en misschien wel zwaartekrachtafwijkingen.

? Vragen

1. Verklaar de volgende woorden:

meridiaan.....
.....

formatie.....
.....

ongeïdentificeerd.....
.....

UFO.....
.....

zwaartekracht.....
.....

2. Waarvan zou de naam Bermudadriehoek afkomstig zijn?

.....
.....

3. Welke andere namen worden er aan gegeven?

.....
.....

4. Wat zou de oorzaak zijn van deze verdwijningen?

.....
.....

5. Wat denk jij over deze spectaculaire gebeurtenissen?

.....
.....

HOOFDSTUK 5 : REKENEN MET TIJD

1. Vul in:

- 7 dagen noemen we een
- 30, 31 dagen (soms 28 of 29) noemen we een
- 365 dagen (of 366) noemen we een
- 10 jaar noemen we een
- 100 jaar noemen we een
- 1000 jaar noemen we een

2. Onze tijdsrekening begint met het geboortjaar van Jezus Christus: het jaar 1.

- van het jaar 1 tot het jaar 101 =eeuw
- van het jaar 101 tot het jaar 201 =
- van het jaar 201 tot het jaar 301 =
- van het jaar 1001 tot het jaar 1101 =
- van het jaar 1901 tot het jaar 2001 =

3. Vul op de puntjes telkens de eeuw in:

1	101	201	301	401	501	601	701
.....			

701	801	901	1001	1101	1201	1301	1401
			

1401	1501	1601	1701	1801	1901	2001	2101
			

4. In welke eeuw liggen de volgende jaren?

101:	1901:
501:	1900:
1201:	1830:
475:	1790:
1089:	1302:
1200:	843:

5. Schrijf een jaartal bij de gevraagde eeuw:

11 ^{de} eeuw:	3 ^{de} eeuw:
4 ^{de} eeuw:	20 ^{ste} eeuw:
19 ^{de} eeuw:	16 ^{de} eeuw:
5 ^{de} eeuw:	10 ^{de} eeuw:
18 ^{de} eeuw:	2 ^{de} eeuw: